

REMTINUS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 23 (128)

1994 m. rugėjį

Trumpai apie įvykius

■ Lietuvos Sajūdžio tarybos vardu jos pirmininkas R.Batūra kreipėsi laišku į Respublikos Prezidentą. Laiške rašoma: "Su nerimu stebime jau ilgai kaip pusę metų besitęsiančią politinių kalinių ir tremtinių akciją buvusiuoje KGB rūmuose. Manome, kad jų susirūpinimas KGB archyvų išsaugojimu ir tyrimu yra visiškai pagrįstas". Laiške išreiškiamā viltis, kad bus atsižvelgta į "LPKS ir LPKTS nuomonę, sudarant Centro administraciją ir formuojant istorikų analitikų darbo grupes", bei į kitus teisėtus rezistentų reikalavimus.

■ Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro (LGGRT) generalinis direktorius V.Skuodis rugsėjo 14d. "Lietuvos rytė" davė atsakymą devynių LPKTS skyrių atstovams. Budinčius KGB pastate politinius kalinius ir tremtinius V.Skuodis vadina "savavaliajančiais asmenimis", o "tų priešvalstybinių veiksmų organizatoriumi ir vadovu" laiko B.Gajauską ir "jam talkinančius J.Listavičių, A.Endriukaitį ir A.Stasiškį". Protestuojančius Centro darbuotojus, nepaklusnusius DDP statytinio V.Skuodžio valiai, pastarasis apibūdino taip: "beveik pusé ne istorikai", noriai pamiršdamas, kad jis pats taip pat ne istorikas, o geologas. V.Skuodis taip ir nepaaiškino tikrujų konflikto priežasčių, o protestuojančių budėtojų vargus pavadino "jų pačių problema".

■ Lietuvos finansų ministerija pranešė, kad per aštuonis šiu metų mėnesius Valstybės iždas gavo 87 proc. planuotų iplaukų, o metinis pajamų planas įvykdytas tik 57 proc. Valstybės valdymui bei kitomis biudžeto finansuojamomis reikmėmis per 8 mėnesius skirta tik šiek tiek daugiau nei pusė planuotų išlaidų pavyzdžiui, krašto apsaugai- 49 proc., švietimui- 53 proc., socialinei apsaugai ir rūpybai- 36 proc., kultūrai- 58 proc.

■ Pirmoji Lietuvos ledi, Prezidento žmona Julija Brazauskienė, duodama interviu "Lietuvos rytui", prisipažino, kad didžiausiai nesutarimai yu šeimoje kyla dėl to, kad ji simpatizuoja V.Landsbergio politikai.

■ Valdžios surengtame okupacinės armijos išėjimo metiniu minėjime Nepriklausomybės aikštėje dalyvavo ir buvęs LPKTS lyderis, vėliau AT deputatas, Kovu 11 osios Akto signataras ir Lietuvos kariuomenės kūrėjas Audrius Butkevičius. Jam teko didžiausias krūvis, kai rusų armija traukėsi iš Lietuvos. Krašto gynybos ekšministras kulkiai stovėjo vienišas aikštės pakraštyje. Tik Seimo Opozicijos atstovai prof. V.Landsbergis ir A.Patackas ryžtingai nužingsniavo per tuščią aikštę ir pasveikino A.Butkevičių.

■ Lietuvos Respublikos Prezidentų įamžinimo komisijos posėdyje, kuriam pirmininkavo Seimo pirmininkas Č.Juršėnas, buvo aptartas Prezidento K.Girniaus palaikų perveržimas iš Čikagos į Vilnių ir jų perlaidojimas. Urna su palaikais bus parvežta spalio 7d. Laidotuvės vyks spalio 10d. Marijampolės rajono Mondžigirės maumedžių giraitėje. Rugsėjo 15d. Seime įvyko spaudos konferencija, skirta šiam įvykiui.

■ Vilniaus universitetas atšventė 415-ąsias jkūrimo metines. 1559m. balandžio 1d. Karalius Steponas Batoras pasirašė privilegiją Jėzuitų akademijai steigti. Ilga laiką ši mokslo įstaiga buvo vienintelė aukštoji mokykla visoje Rytų Europoje. Universitetas, kaip ir visa Lietuva, daug nukentėjo nuo okupantų. Net devyniasdešimt metų jis buvo uždarytas caro valdžios. Universiteto Didžiajame kieme buvo atidengtos lentos karaliui Steponui Batorui ir profesoriui Vladui Jurgučiui. "Aicių menėje atidengta skulptoriaus Petro Repšio paminklinė plokštė "Mirusioms baltų gentims atminti". Šv.Jonų bažnyčioje po šventinių kalbų ir sveikinimų buvo iškilmingai inauguruoti penki Garbės daktarai. Šis vardas suteiktas profesoriams: Česlavui Milošui, Pauliui Rabikauskui, Tomui Remeikiui, Viljamui Šmolstygiui ir Vladimiriui Toporovui.

■ Tėvynės Sajunga (Lietuvos konservatoriai) rugsėjo 13d. kreipėsi į A.Šleževičių ši kartą ne kaip į Premjerą, bet į DDP pirmininką. Rašte sakoma, kad Tėvynės Sajunga, susipažinusi su PKS ir PKTS atstovų pareiškimu "Dėl valdžios diktato veiksmų tvarkant ir naudojant KGB archyvų dokumentus", mano, kad jis yra labai rimtas. "Jums turi būti suprantamas politinių kalinių ir tremtinių nerimas dėl to, kad jų pastangos dalyvauti archyvų tvarkymo ir perdavimo darbuose yra valdžios pusės sąmoningai ir demonstratyviai ignoruojamos. Tai stumia į neviltį daug iškentėjusius žmones. Tai ne tik didina nepasitikėjimą ir provokuoja konfliktus, bet nenoromis verčia galvoti apie pačius blogiausius ketinimus naikinti istoriją liudijančius pėdsakus", -rašoma kreipimesi. Pabaigoje reiškiamā viltis, kad bus rastas konstruktivus kelias iškeitoms problemoms spręsti.

■ Visuomeninė Konstitucijos saugos komisija rugsėjo 15d. paskelbė pareiškimą "Dėl konstitucinės kritės". Atkreipiamas visuomenės dėmesys į tai, kad "Seimas priima įstatymus ir kitus aktus, kuriuos vėliau Konstitucinis Teismas... įvertina kaip neatitinkančius LR Konstitucijos". Minimi Asmens prevencinio sulaukymo, Teismų įstatymai, kuriuose itin daug Konstitucijos neatitinkančių, taip pat Prezidento dekretas "Dėl tarpžinybinės komisijos kovai su ekonominiais nusikaltimais įsteigimo". Komisija daro išvadą, kad "Seimas, Vyriausybė ir kiti aukščiausiosios valdžios pareigūnai rengia ir tvirtina antikonstitucinius projektus". Tokiais pareigūnų veiksmais keliama konstitucinė kritė:

Parengė Edmundas SIMANAITIS

KAUNAS. Rugsėjo 17d. įvyko LPKTS tarybos narių ir rajonų skyrių pirmininkų konferencija. Nutarta:

1. Pritarti nuomonėi sutvarkyti Tuskulėnų parką ir ten pastatyti nužudytomos aukoms paminklą o iškastųjų palaikų nepervežti į kapines;

2. Kitoje konferencijoje nagrinėti:

Savivaldybių įstatymus; kodėl Vilniaus bendrijos taryba per Pasaulio lietuvių dainų šventę Vilniuje nesurengė susiukimo su užsienio žurnalistais; ar visiems nusibodo netvarka Lietuvoje; pasitarti dėl skyriuose suvežtų Kančios paminklo akmenų komponavimo;

3. Los Andžele įvyenantį Stasiui Sulai suteikti LPKT sajungos garbės nario vardą;

4. Apsvarstyti KGB archyvų likimas, sudarytas politinių kalinių ir tremtinių budėjimo KGB rūmuose grafikas. Protesto akcija "KGB archyvai į švarias rankas" neturi nutrūkti, kol čia kankinti žmonės turės jėgų.

Natalija PUPEIKIENĖ

Budime KGB rūmuose

Šiauliai, Kuršėnai	nuo 09.17	iki 09.24
Telšiai, Klaipėda	nuo 09.24	iki 10.01
Kėdainiai, Panevėžys	nuo 10.01	iki 10.08
Prienai, Kaišiadorys	nuo 10.08	iki 10.15
Marijampolė, Lazdijai	nuo 10.15	iki 10.22
Plungė, Raseiniai	nuo 10.22	iki 10.29
Tauragė, Alytus	nuo 10.29	iki 11.05
Rokiškis, Dusetos	nuo 11.05	iki 11.12
Šilalė, Rietavas	nuo 11.12	iki 11.19
Vilkaviškis, Kupiškis	nuo 11.19	iki 11.26
Jonava, Radviliškis	nuo 11.26	iki 12.03
Pakruojis, Pasvalys	nuo 12.03	iki 12.10
Varėna, Druskininkai	nuo 12.10	iki 12.17
Šakiai, Raseiniai	nuo 12.17	iki 12.24
Vilkija, Babtai, Kupiškis	nuo 12.24	iki 12.31

ir iš kiekvieno skyriaus po vieną atstovą nuo 12.31 iki 1995.01.06

VILNIUS. Rugsėjo 6d. prie Rusijos ambasados į Lietuvos opozicijos organizuotą piketą Čečenijos Nepriklausomybės dienos proga susirinko apie 80 žmonių, tarp jų keliolika akcijos "KGB archyvai į švarias rankas" dalyvių. Piketo dalyviai laikė plakatus "Tegyvuoja nepriklausoma Čečenija", "Kur sovietinė kariuomenė, ten visos nelaimės". Lietuvos valstybinės vėliavos buvo perriatos gedulo juostomis.

Kalbėjo Lietuvos Sajūdžio pirmininkas R.Batūra, rašytojas E.Ignatavičius, Piliečių

Piketas prie Rusijos pasiuntinybės

chartijos atstovas Z.Simonaitis. S.Žukas pabrėžė, kad Rusija jokiu pretekstu neturi moralinės teisės nei viena, nei prisdengusi NVS, siušti kariuomenę į Čečeniją. Tai patvirtina ir Gruzijos įvykiai, kai Rusijos kariuomenė padėjo nuversti teisėtą valdžią. Gruzijos politinis veikėjas V.Gugušvilis griežtai pasmerkė Rusijos kariuomenės remiamus kolaborantų provokacinius karinius veiksmus. Rusija Čečenijos atžvilgiu elgiasi kaip necivilizuota viduramžių valstybę.

Piketo pabaigoje perskaitytas rezoliucijos projektas, kuriame reikalaujama, kad Rusija nesikištų į Čečenijos respublikos vidaus reikalus. Ši rezoliucija įteikta Rusijos ambasadai.

Stasys ŽUKAS

1994m. rugsejis

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Parengė
Edmundas SIMANAITIS

Kam Seime neaišku: partizanai ar stribai gynė nepriklausomybę?

Liepos 21d. Seimas svarstė išstatymo "Dėl asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atstatymo" papildymus. Tie papildymai- teisinė reabilitacija- buvo svarbūs Lietuvos piliečiams, vengusiems tarnauti sovietų kariuomenėje arba dezertyravusiems iš jos. Taip pat buvo numatyta to išstatymo pirmojo straipsnio antrą dalį papildyti sakiniu: "Ginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) dalyviai skelbiami Lietuvos kariais- savanoriais ir pripažystomių kariniais laipsniai bei apdovanojimai. Jų socialines garantijas nustato kiti išstatymai".

Buvusio SSKP, dabar LDDP nario pasiūlymu Seimas nubalsavo svarstyti atidėti tol, kol bus išsiaiškinta... Protokolas rodo, kam rūpėjo šį klausimą blokuoti. Už svarstyto atidėjimą balsavo, be minėtojo A.Kunčino, šie Seimo narai: Z.Adomaitis- buvęs kolūkio pirmininkas, LDDP narys; J.Baranauskas- buvęs SSKP, dabar LDDP narys; V.Bubnys- buvęs SSKP, dabar LDDP narys; V.Butėnas- buvęs SSKP, dabar LDDP narys; B.Genzelis- Kovo 11-osios Akto signataras, buvęs SSKP, dabar LDDP narys; A.Gricius- buvęs SSKP, dabar LDDP narys; V.Kanapeckas- dirbęs "Tiesos" redakcijoje, buvęs SSKP, dabar LDDP narys; G.Kirkilas- buvęs SSKP narys, dabar LDDP pirmininko pavaduotojas; J.Kubilius- akademikas, buv. SSKP, dabar LDDP narys; R.Maceikianecas- buvęs LKP CK instruktorius, dabar vadovauja Lenkų sajungos frakcijai; Z.Povilaitis- buvęs kolūkio pirmininkas, priklauso LDDP frakcijai; M.Pronkus- buvęs LKP RK pirmasis sekretorius, dabar LDDP Tarybos pirmininko pavaduotojas; V.Ražukas- LDDP narys; M.Stakvilevičius- Kovo 11-osios Akto signataras, buvęs Šiaulių miesto LKP komiteto pirmininkas, buv. LKP CK biuro narys, dabar LDDP tarybos prezidiumo narys; V.Zimnickas- buvęs fabriko komercinis direktorius, LDDP frakcijos pirmininko pavaduotojas; A.Albertinas- buvęs politinis kalnys, kolūkio pirmininkas, dabar priklauso LDDP frakcijai; A.Bendinskas- buvęs politinis kalnys, buvęs Šaulių sajungos veikėjas, priklauso LDDP frakcijai; I.Bloškys- buvęs SSKP, dabar LDDP narys; V.Buinevičius- buvęs SSKP, dabar LDDP narys; S.Burbienė- LDDP pirmininko pavaduotoja; A.Giedraitis- buvęs kolūkio pirmininkas, buvęs SSKP, dabar LDDP narys; A.Greimas- buvęs imonės direktorius, buvęs SSKP, dabar LDDP narys; Č.Juršėnas- Kovo 11-osios signataras, buvęs LKP CK darbuotojas, LDDP tarybos ir prezidiumo narys, Seimo pirmininkas; A.Kairys- akademikas, buvęs SSKP,

dabar LDDP narys, J.Karosas- buvęs SSKP narys, dabar LDDP frakcijos seniūnas; F.Kolosauskas- buvęs fabriko direktorius, buvęs SSKP, dabar LDDP narys, V.Liutikas- buvęs SSKP, dabar LDDP narys, A.Lozūraitis buvęs SSKP, dabar LDDP narys; P.Popovas- buvęs LKP RK pirmasis sekretorius, dabar LDDP narys, J.Požėla- akademikas, buvęs SSKP, dabar LDDP narys; V.Pranevičius- buvęs SSKP narys, LKP CK narys dabar LDDP narys; A.Sadkauskas- buvęs kolūkio pirmininkas, buvęs SSKP, dabar LDDP narys; A.Salamakinės- buvęs SSKP, dabar LDDP narys; V.Saulis- buvęs SSKP, dabar LDDP narys; I.Saulienė- priklauso LDDP frakcijai; A.Tauras- buvęs SSKP, dabar LDDP narys, V.Velikonis- buvęs kolūkio pirmininkas, buvęs SSKP narys; M.Visakavičius- buvęs SSKP narys, dabar LDDP narys; P.Vitkevičius- sovietmečio teisėjas, buvęs SSKP, dabar LDDP narys ir J.Žebrauskas- buvęs SSKP, dabar LDDP narys. Šis 41 pavardės sąrašas akivaizdžiai rodo, jog balsavusieji už partizanų pripažinimo Lietuvos kariais savanoriais išstatymo papildymo išaldymą tvirtai susieti SSKP-LKP-LDDP bambagysle. Neprošal milijonai kartų priminti, kad SSKP ir LKP ištikimai tarnavo okupantui, aktyviai talkino, kai buvo naikinami valstybingumo pamatai ir vykdomas genocidas. Ar tai nerodo, kad "šlovingosios" tradicijos perimamos?

Né vienoje pasaulio demokratinėje šalyje nerasi me, kad taip ilgai, taip atkakliai, su baime ar okupantu įskieptyta panieka būtų delsiama įteisinti tai, kas savaime suprantama. Ar Valstybės, už kurios nepriklausomybę padėjo galvas kariai savanoriai, Seimo narai gali vadintis Tautos atstovais, jei nepripažista ar net niekina laisvės kovotojų auką?

Šis teisės ir dorovės konfliktas švino debesiu turėtų abiejų atsižurūs Lietuvos Parlamentų narių sąžinę. Šio reikalo niekam ir niekada nepavyks užmaršinti. Tai pamatinis išstatymo atkūrimo Lietuvoje klausimas.

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Preinjeras neperspėjo Prezidento

Kai tik paaiškėjo, kad teisingumo referendumas nevyko, Prezidentas negaišuodamas pasiraše dekretą "Dėl Tarpžinybinės komisijos kovai su ekonominiais nusikaltimais" įsteigimo. Politikai ir komentatoriai įvairiai vertina šį dokumentą. Opozicijos vadovas prof. V.Landsbergis rugpjūčio 13d. paskelbė pareiškimą, kuriai teigia, kad 1994m. rugpjūčio 2d. Prezidento Dekretas keletą opai nusižengia Lietuvos Respublikos Konstitucijai". Dekretu įsteigiamą struktūrą, kuriai pavedama operatyviai vadavauti kitoms valstybės institucijoms. Kadangi jos konkretiai nenurodomos, tai "neišvengiamai apima ir aukščiausias valstybės institucijas". Dekretu nustatomą, kad komisijos "sprendimai privačiomis visiems valstybės pareigūnams ir visiems įkilio subjektams", taigi ir pačiam Prezidentui bei ministrui, prokurorams, teisėjams, o antruoju atveju- ir valstybės bei privatiems bankams. Tokiu būdu Lietuvoje jau įkurtą aukščiausią valdžią turinti direktoriai su diktatūros įgaliojimais. Žinoma, jি neteisėta. Pats Prezidentas neturi tokijų įgaliojimų ir negali jų niekam suteikti". Prof. V.Landsbergis rašo, kad Konstitucijos 77 str. suteikia Prezidentui teisę daryti visa, "kas jarn pavesta Konstitucijos ir išstatymu".

Tačiau 85 str. tarp išvardytų Prezidento įgaliojimų "nėra jokių įgaliojimų Prezidentui sudaryti naujas valdžios struktūras". Premjeras A.Šleževičius, prieš parisažydamas šį dekretą, nepažvelgė į Konstitucijos 84 str., antraip "būtų savaip įsitikinęs, jog pasirašo nekonstitucinį dokumentą, gal būtų perspėjęs ir Prezidentą. Juk tokiai ir yra antrojo parašo prasmė- jo savininkas taip pat atsakingas".

Prof. V.Landsbergis mano, kad "geriausia būtų, jeigu abu aukštieji pareigūnai patys atšauktų ir iš naujo suredaguočių savo Dekretą". Mat nereikia statyti "Konstitucinio Teismo dar kartą į nepatogią padėti (kaip jau atsikito, Konstituciniam Teismui atitaisant Prezidento pasirašytą namų negražinimo išstatymą)".

Karaliaučiaus krašto statusą- tarptautiniams svarstymui

Rusijos Federacijos Susirinkimo Federacijos Tarybos pirmininko V.Šumeikos vizitas, Tėvynės Sajungos (LK) pirmininko prof. V.Landsbergio nuomone, "dar labiau išryškino, jog Karaliaučiaus kraštas tampa pagrindinė Lietuvos ateities problema... Prisimintinas ir Baltijos Valstybių Tarybos 1992m. kovo 16d. pareiškimas, kad Baltijos jūroje neturėtų būti branduolinio ginklo, o dabar tai gali būti suvokiamas kaip svarbiausia dalis visiško Karaliaučiaus srities demilitarizavimo". V.Šumeika teigė, kad Lietuva atsidūrė tarp dviejų Rusijos dalių, ir todėl šis faktas turės lemti jos politikos kryptį. Prof. V.Landsbergis savo 1994m. rugpjūčio 7d. pareiškime akcentuoja, kad toks teiginys "dvejopai netikslius ir vienašališkas. Pirmiausia- Baltarusija dar nėra inkorporuota į Rusiją, antra, Karaliaučiaus krašto statusas ir jo ateitis tebéra atviri klausimai tarptautiniams svarstymui".

(Tėsinys. Pradžia Nr.21)

E.Simanaitis: Esu parašės Generalinei prokuratūrai laišką dėl keturių mano bendrabuilių- A.Gustačio, V.Barono, A.Žukausko ir J.Bekampio, sušaudytų 1947m. kovo 26d. identifikavimo. J.Bekampis- Šalmas buvo skyriaus, kuriam ir aš priklausiau, vadas. Jurgis Bekampis neturėjo dešinės rankos dvių pirmų, o trečias buvo nukirstas.

J.Jurgelis: Tai labai daug. Taliinantys kasinėjimo darbuose studentai dėlba labai sėžinėgi. Lavonus mesdavo kaip pakliuva, vienas ant kito, todėl susimaišė kaulai. Studentai kruopščiai atrenka kiekvieno skeleto kaulus ir sudeda vienon dėžén. paskui veža identifikuoti. Galiausiai palaikai bus palaidoti. Kokiu būdu ir kur tai bus daroma, turėtų spręsti ne kokia nors žinyba, o visuomenė.

B.Gačiuskas: Matyt, pavyks atpažinti tik vieno kito asmens palaikus. Tokiu atveju labiausiai tiktu laidoti bendrame kape. Svarstėme šį klausimą LPKTS tarybos posėdyje. Ar sutvarkius aplinką, pastačius paminklą, palaikus palikti Tuskulėnuose, kur jie buvo atrasti, ar perkelti į kapines. Visi posėdžio dalyviai pasisakė už p

**KOMUNIZMO AUKOS
TUSKULĒNUOSE**

Kasinėjimai Tuskulėnų dvaro teritorijoje sužadino daugelio skaitytojų dėmesį. LPKTS prezidentas B.Gajauskas su laikraščio korespondentu E.Simanaičiu aplankė Valstybės saugumo departamento generalinį direktorių J.Jurgeli, kuris papasakojo apie vykdomus darbus

maių variantą. Palaikų laidojimo reikalą aptarsime konferencijoje pastūlysiame rajonų taryboms

ne istoriniu požūriu tai sudėtinės klausimas. KGB nedarė jokio skirtumo- ar politinių kalin-

J.Jurgelis: Kriminalinių tie kurie prievertavę plėšikavę žudė nekaltus gyventojus.

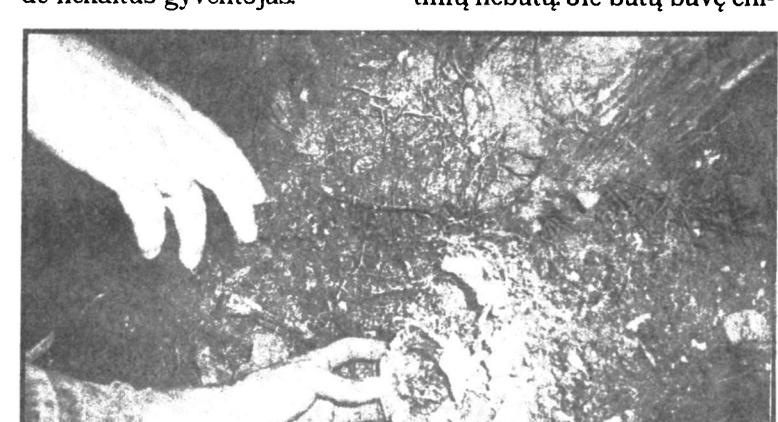
Edmundo SIMANAIČIO nuotraukos

apsvarstyti, ko reikėtų imtis.

J.Jurgelis: Reikėtų sužinoti ir Vilnius miesto merijos nuomo-

nai, ar kriminaliniai...

B.Gačiuskas: Ką jūs laikote kriminalinius nusikaltėliais?

Tuskulėnų radinė. Antroje nuotraukoje matome auksinius dantis

žmonės- vienos geresnis.

itas blogesnis.

(ankstesnė 18 metų)

1994m. rugpjūjis

TREMINTINYS

3

Atviras laiškas LPKTS Vilniaus bendrijos tarybai

Miei likimo broliai ir sesė! Rugpjūčio 3d. gavome jūsų Bendrijos tarybos vardu V.Miliausko pasirašytą raštą. Jame išdėstyti mintys ir nuogastavimai dėl liepos 16d. Kaune skubiai sušauktu neeilinio LPKTS delegatų suvažiavimo ir tame priimto nutarimo Sąjungai likti politine organizacija.

Rugpjūčio 4d. eiliniame mūsų skyriaus aktyvo patsarime, kuriame dalyvavo 45 nariai (tai didelė aktyvo dauguma) perskaitėme ir aptarėme šias mintis.

Mūsų skyrius spėjo laiku susipažinti su minetu įstatu projektu. Net pateikėme ir savo pasiūlymą- papildyti projektą nuostata, kad Politinių kalinių ir tremtiniių sąjunga yra nedaloma politinė organizacija.

Jūs rašote, kad kol nebuvu partijų įstatymo, Sąjunga naudojosi ir visuomeninės, ir politinės organizacijos privalumais: užsiiminėjo ūkine veikla, be muiro mokesčių gaudavo labdarą. Tačiau didžiausią dėmesį skyrė politinei veiklai.

Mes negalime sutikti su jūsų nuomone, kad didžiausią dėmesį Sąjunga skyrė politinei veiklai. Nebent politine veikla laikytume Sąjungos skaldymą iš vidaus. Sąjunga buvo skaldoma iš augelį grupelių: tremtiniai sau, politiniai kaliniai sau. Ypač skaldėsi politiniai kaliniai. Sakysim, Marijampolėje, Kaune politiniai kaliniai susiskaldė net i tris grupeles: Medinecko, Padleckio ir Pancernos. Aiškindamiesi tarpusavio santykius, šie skyriai ne tik patys negalėjo plėtoti politinės veiklos, bet ir trukdė kitiems tai daryti.

Politinei veiklai reikia vieno koordinacinio centro, vienos programos ir, žinoma, tarpusavio sutarimo.

Teigiate, kad, Sąjungai esant visuomenine organizacija, mažiausiai nukentėtų jos interesai. Ne, gerbiaimieji, Sąjungai atmetus politinį statusą, mūsų istorijoje liktų balta dėmė.

Jau dabar mėginama pasauliui aiškinti, kad oku-

pantai, užgrobę Lietuvą, labai humaniškai elgesi su mūsų inteligentais ir Tėvynė mylinčiais dorais žmonėmis, kurie trukdė jiems išgyvendinti komunistines idėjas- grūdo juos į gyvulinius vagonus, labai "rūpinosi" jų sveikata ir pan. Nuvežę į Sibirą, vietiniams gyventojams aiškinė, kad atvežė tevažudžius- banditus.

Sakote, kad bandome ilipti į išvykusį traukinį. Mes manome, kad mums pasivytu tą traukinį turėtų padėti visas dešiniomis save laikančios partijos, nes jos išvažiavo pamiršusios mums pasiūlyti net prasciausią vietą, nes jos kovoja prieš tą patį ideologinį prieš, su kuriuo į nelygią kovą mes stojoje prieš pusę amžiaus, kai daugelio šių partijų ir organizacijų narių dar nebuvu gimusiu. Dabar jos, norėdamos traukinyje laisviau jaustis, nelabai nori mūsų priimti. Mūsų ten niekas ir nepasigenda.

Vargu ar galėtume šiandien kalbėti apie nepriklausomybę, jeigu ne pokario rezistencija, dabartiniai politiniai kaliniai ir tremtiniai. Tuo tarpu kolaborantai, matydami griūvančią imperiją, paskubėjo persėsti į priešingon pusēn riedantį traukinį ir užimti lokomotyvo valdymo pultą. Veža tie patys, tik jau į kitą pusę. Gražu!

Klausiate, kam būtų naudinga Sąjungai gauti politinės organizacijos statusą?

Atsakau- Lietuvai!

Sakote, tremiami buvo visų nepriklausomos Lietuvos partijų atstovai. Taip, visų, bet ne visi. Ir niekas šiandien jiems netrukdo grižti į savo partijas, bet politinių kalinių ir tremtiniių organizacija yra organizacija, į kurią turėtų visi burtis, o ne bėgti iš jos. Politinių kalinių ir tremtiniių organizacijos nariai nepakenks nė vienai dešiniajai partijai. O štai buvę komunistai ir kom jaunuoliai, kurių yra daug dešiniųjose partijose, į kurias jūs rekomenduojate jung-

tis, kenka tikrai. Kol valstybės vairas bus (kad ir buvusiųjų) komunistų rankose, tvarkos valstybėje nebus. Jiems nerūpi tautos ateitis. Ipratę vadovautis direktyvomis iš aukščiau, savarankiškai mąstyti jie negali, o valdyti labai nori.

Rašote, kad naujai kuriamos Sajungos- partijos programa niekuo nesiskiria nuo esamųjų dešiniųjų partijų programų. Tai labai gerai- bus mažiau ginčų, nesutarimų.

Néra sukurtų jaunimo struktūrų, be kurių Sajunga, kaip organizacija, neturės ateities. Čia jau rimtesnė problema, bet dėl to kalti esame patys. Turime išmokyti savo vaikus ir anūkus mylėti Tėvynę kaip mylėjo ją mūsų tėvai.

Labai drąsiai mėginate įtikinti, kad politinė vergija nepasikartos. Jeigu kartosime senas klaidas, tai tikrai vėl sulauksime naujų "gelbėtojų". Tik vienybė ir visuomet tykančio pavojaus suvokimas gali mus apsaugoti nuo vergijos.

Sakote, kad politinė ir ekonominė padėtis rodo, jog privalome jungtis į to paties sažiningai siekiančiųjų sandraugą. Jeigu tie žmonės iš tikrujų to paties siektų, tai ir jungtis nereikėtų, nes mes ir nesijungę vieni kitiems galime padėti. Su kuo nors susijungti- vadinas, priklausyti nuo ko nors kito.

Pabaigoje rašote, kad Vilniaus bendrijos taryba spalio mėnesį surengs šiuo klausimu konferenciją, jos apsisprendimas ir nutarimas bus galutinis. Ir jū priimsite kaip įstatymą! Vadinas, su kitais tartis nesiruošiate, iš jūsų sprendimas taps įstatymu. O jeigu kas nors nenorės paklusti tam įstatymui, kas tada?

Manome, kad vis dėlto reikėtų rasti bendrą visų mūsų sprendimą.

**LPKTS Garliavos skyriaus pirmininkas
V.Andriuškevičius**

Siūloma pilvo politika

Susipažinus su Vilniaus politinių kalinių ir tremtiniių bendrijos patarimais ir pamokymais, kurių pabaigoje sakoma, kad "tai nera kitos nuomonės piršimas" (o kas gi, jeigu kitokia nuomonė nepateikiama?), nenorom prisimena liūdnai pagarsėjusi Sajūdžio griovimo taktika. Argumentacija irgi iš esmės ta pati- mes sudėjome aukas (Sajūdis savo užduotį jau atliko), perėjus į partijos statusą,

(atkelta iš 2 psl.)

E.Simanaitis: O ar kasinėjimų vieta bus leidžiama lankyti?

J.Jurgelis: Mes negalime to organizuoti- laiko neužtektų. Tačiau jei būtu norintčių galima būtų. Jaučiu vidinį išsū kartos žmonės galėtų atėti.

E.Simanaitis: Kas jus paskartino pradėti kasineti Tuskulėnų teritoriją?

J.Jurgelis: Amerikiečiai turtingi. Jie dar dabar ieško saviškių dingusų per Antrąjį pasaulinį karą. Lenkai taip pat nori surasti visų savo žuvusių kapavietes ir išsiaiškinti, kokie asmenys ir kur palaidoti. O mes? Tūkstantis guli panoseje ir tyrim? Net bandomųjų kasinėjimų nedareme. Turėjom pakankamai tikslios informacijos, kad Tuskulėnuose- aukų išsiaiškinti pasitvirtino. Nors mes išskala, tačiau to negalima laikyti išsūnuopelnui. Tai buvo žinoma iš počiaus E.Gašauskui, kai jis ėjo dabartines mazos partijas

susilpnės (bus suskaldyti) dešiniuosios jėgos. Tačiau kas draudžia partijoms demokratiškai koordinuoti savo veiklą, blokuoti rinkimuose? Žinoma, jei atsiranda nedemokratiška, autokratinė partija (nesvarbu- kairėje ar dešinėje), kuri veiklos koordinavimą supranta bolševikiškai, tada vienybė silpinama, tada daugelis stengiasi sprukti nuo tokios globos, dėsninai kuriasi naujos partijos, juoba kada globėjo gretose gausu abejotino infiltrato, o reitingas visuomenėje menkas. Komunistams nėra geresnės dovanos, kaip tokia globos sandrauga...

Argumentacijoje, kurios tikslas su- naikinti LPKT organizaciją (žinoma, su gražiu šūkiu- sudaryti geresnės veiklos savybes) stebina pasirodo, Sąjunga

sigandę. Ir šiandien daugumai politinių kalinių ir tremtiniių tikslas išlikę tas pats. LPKT sąjungos (politinės ar nepolitinės) ardytojai primena, kad veiklioji tremtiniių dalis turi maža jaunimo, ir primena šios organizacijos laikinumą. Šiandien nė viena partija negali pasigirti jaunimu. Todėl niekinimas Sąjungos (kaip anksčiau buvo niekinamas Sajūdis) negali nejėisti. Kovojujus už Lietuvos laisvę dar labiau žemina mėginimas patraukti "pilvo meškere"- esą, būdam pagyvenę ir laikini, geriausiai atliksime savo pa- reigą, ieškodami gardesnio kąsnio... Mat labdaros organizacijos greičiau pastebi tuos, kurie tampa apoliški. Bet argi tie, kurie ējo į miškus, kurie juos rėmė, kurie rizikuodami dalyvavo rezistencinėje kovoje legaliomis salygomis, galvojo apie gardesnį bliūdą?! O labdaros, prie kurių lažosi "pilvo politikai", tampa vis retesnės, be to, ir per labdaringas organizacijas jos gali pasiekti reikalingus adresatus.

Neįsivaizduoju, kaip nepartinė orga-

nizacija galės vykdyti įstatų 2.2, 2.3, 2.4 str. Politinių kalinių ir tremtiniių sąjungos programa ir interesai nėra visiškai identiški partijų interesams ir programoms. LPKTS turi aiškų ir politinį tikslą- ginti bendro likimo žmones. Lietuvą valdė ir dešinieji, bet ar daug jie pasinaudojo politinių kalinių ir tremtiniių kadrų? Okupacijos metais ējo ne- maža pogrindinių leidinių. Bet ar buvo bent kam iš jų pasiūlyta redaguoti Sajūdžio spaudą? Ar daug partizanų, politkalinių, valdant dešiniesiems, buvo įsileista į mokyklas auklėjama jam darbui? O kas domisi mūsų archyvais, genocido tyrimu, kolaborantų veikla? O gal visa tai ne politika?..

P.S. LPKTS Palangos skyriaus valdyba vienbalsiai atmetė Vilniaus LPKTS valdybos pasiūlymus. Galutinį sprendimą priims Palangos skyrius savo susirinkime.

Edvardas SKRITULSKAS

Palanga

"O mes čia sustoję stebuklo tik laukiam..."

Šie dainos žodžiai šiandien man neramiai smelkiasi į širdį: kokio stebuklo galime sulaukti, aiškiai matydam, kurlink veda komunistinė valdžia?

Narsūs buvome prieš sovietinius tankus. O dabar niekaip negalime apsiginti nuo kolaborantų.

Taigi budėkime, broliai, ir laukim to laiko... Tik ar beatsiras dabar tas vadas galinges, kuris mums ženklu paduot? Ar besulauskime antrojo Plechavičiaus? Ar begalėsime Lietuvą vadinti didvyrių žeme?

Kur Jūs, Lietuvos didvyriai?!

Algirdas Jonas KUJALIS

1994 m. rugpjūtis

TREMINTINYS

4

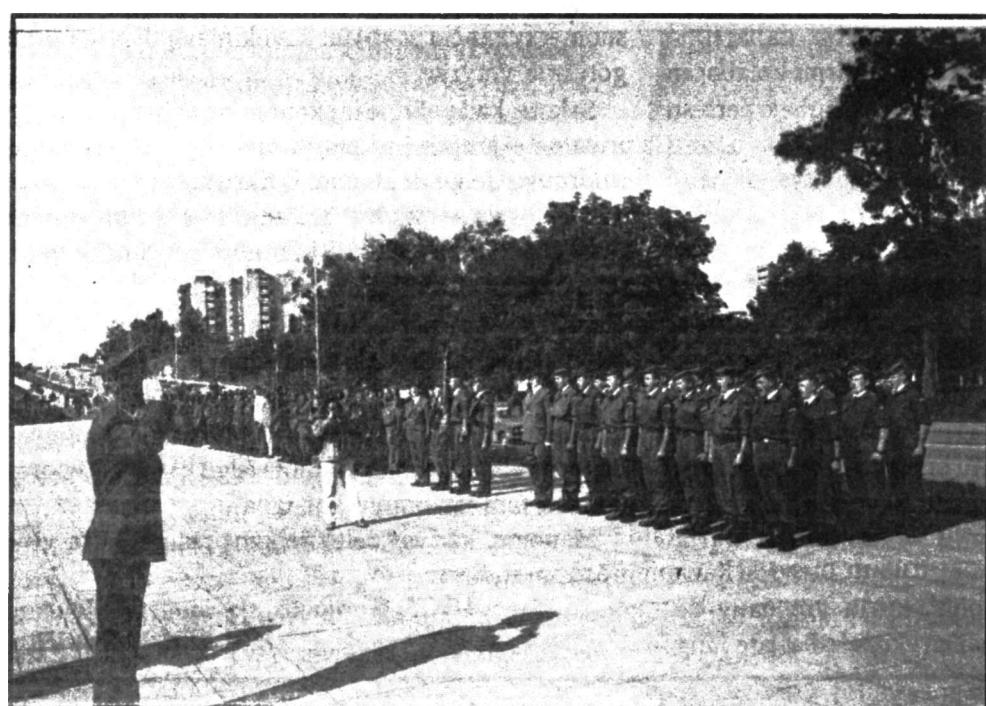
ATGAIVINTA TARPUKARIO LIETUVOS TRADICIJA

JONAVA. Rugsėjo 8d. buvo surengta kariuomenės ir visuomenės bendravimo šventė. Ji sutapo su Šilinėmis ir Vytauto Didžiojo karūnavimo diena. Per ketverius Nepriklausomybės metus rajone toks renginys pirmasis. Iš šventės atvyko Lietuvos kariuomenės vadas J.Andriškevičius, SKAT štabo viršininkas plk.ltn.A.Pocius, Kauno įgulos komendantas P.Urbaniavičius. Iškilmingoje rikiuotėje su savo vėliavomis dalyvavo SKAT 262-os ir 263 kuopų būriai, šaulių būrys, būrys SKAT karininkų iš Kauno, "Geležinio vilko" brigados Kauno Vytauto Didžiojo motorizuoto pėstininkų bataliono ir tos pačios brigados Ruklos motodesantinio bataliono būriai. Nuskambėjus himnui, buvo padėtos gėlės ir vainikai prie paminklinio akmens žuvusiems Nepriklausomybės kovų savanoriams. Beje, sovietmečiu naikinant kapines, savanorių betoniniai kryžiai, kuriais buvo visa Lietuva nusėta, buvo išrauti, užkasti čia pat, o savanorių kapai užlyginti. Dabar toje vietoje tik bendras akmuo.

Kariuomenės vadas pasveikino karius ir visuomenę, apėjo rikiuotę pasiseikindamas su kiekvienu būriu. Iš karius ir susirinkusius kreipėsi Kauno įgulos komendantas P.Urbaniavičius, SKAT vadas A.Pocius, savanoris E.Simanaitis, Jonavos valdytojo pavaduotojas V.Jakštėnas. Nemažas būrys nesenai i savanorius įstojuis jaunimo iškilmingai prisiekė. Juos palaimino Jonavos klebonas K.Gabauskas. Po apdovanojimų karių būriai parado žingsniu pražygiavo pro kariuomenės vadą ir karininkus. Po to miesto stadione buvo rodomi šuoliai su

Gen.J.Andriškevičius, SKAT vadas plk.ltn.A.Pocius ir Jonaviečiai: klebonas K.Girdzijauskas, rajono tarybos pirmininkas P.Dailidė

Kariuomenės vadas gen. J.Andriškevičius sveikina karius iš Ruklos bataliono

1994 m. rugpjūčio 5 d.

Ponui Stasliui Žukui

Dėl savavaliavimų buvusio KGB rūmuose

Gerbiamas pone Žukai,

Nors Jūsų asmeniškai nepažįstu, tačiau žinau jog esate rimtas ir pareigingas lietuvis. Tačiau tai, ką Jūs ir Jūsų vadovaujami žmonės išdarinėja KGB rūmuose, tai stebina ir pykina daugelį.

Jūsų nurodymu nuo š.m. rugpjūčio 30d. į darbą neleidžiamas LGGRT centro KGB archyvinės medžiagos inventorizavimo ir informacijos teikimo skyriaus vadovas Valentinas Brandišauskas ir to skyriaus informacijos teikimo sekretoriaus vedėja Regina Vensaitė. Dėl šios priežasties sustabdytas atsakymų ruošimas į politinių kalinių ir jų giminių užklausimus paštu ir į jų asmeniškai atneštus pareiškimus. Dėl tos pačios priežasties nutrauktas leidimų išdavimas norintiems skaitykloje susipažinti su archyviniais dokumentais.

Tie patys Jūsų pastatyti sargai nuo rugsėjo 1d. neleidžia pradėti darbą šešiemis naujiems archyvistams, kurie kiekvieną rytą ateina prie pastato durų.

Tokia elgesa tai jau kriminalinis nusikalstimas. Jeigu toks Jūsų žmonių savavaliavimas tuoju pat nebus nutrauktas, mes kreipsimės į teismą prašydami, kad mūsų darbuotojams, kuriems jūs neleidžiate dirbti, atlyginimai būtų išmoketų iš Tamstos kišenės.

Manau, jog visos tos akcijos, kuriose Jūs aktyviai dalyvaujate ir net jas organizuojate, yra ne tik beprasmėkos, bet ir nusikalstamos. Nuoširdžiai linkiu Tamstai dėl to rūmtai susimąstyti.

Su pagarba Generalinis direktorius **Vytautas Skuodis**

LGGRT Centro generaliniam Direktoriui V.Skuodžiui

I Jūsų 1994 09 05 d. raštą Nr.153

Dėl savavaliavimų buvusio KGB rūmuose

Gerb. pone V.Skuodi,

Labai apgairestauju, kad krepiatės ne tuo adresu, nes aš nieko neorganizuoju, jokioms žmonių grupėms neavadovauju.

Su pagarba **Stasys Žukas**

LGGRT gen. Direktoriui V.Skuodžiui

Sužinoję apie Tamstos atsiųstą laišką su grasinimais p.Stasiui Žukui, pareiškiame, kad į akciją "KGB archyvai - į švarias rankas" atvykstame savanoriškai, niekieno neverčiami ir neavadovaujami-kaltinti p.s. Žuką prasimanimais yra amoralu.

(Pasirašo 50 tą dieną KGB rūmuose budėjusių Klaipėdos, Kretingos, Jurbarko, Anykščių, Kauno ir kitų miestų atstovų)

Edmundo SIMANAČIO nuotraukos

Savanoriai prisiekia

Dar apie Mykolą Kazaną ir jo bendražygius

Mykolas Kazanas-Siaubas (mūsų vadinamas Mutka), Jonas Lukošiūnas ir Adolfas Bražys 1945m. liepos 8d. labai išvargė užėjo į Dusetų valsč. Jaskaniškių k. pas J.Markeli. Šu jais buvo ir Jono Lukošiūno brolis Lioginas- labai mažo ūgio, smulkutis vaikinas. Enkavedistai iš kažkur nugirdo, kad pirtyje ilsisi partizanai, ir juos ten apsupo. Vyrai, pamatę, kas atsitiko, Lioginą ištūmė pro mažytį pirties langelį, išakę jam šliaužti tollyn, o patys susisprogdino. Sprogimas buvo toks galingas, kad iš trijų vyru nebeliko ką vežti į miestelio turgaus aikštę. Taip juos ten ir paliko. Geri žmonės, surinkę jų palaikus, pakasė netoli žuvimo vietas. O 1992m. vasarą Veronikos Bražienės (Adolfo Bražio brolio žmonos) rūpesčiu jų palaikai viename karste buvo pervežti į Antazavės kapines. I gedulingas Mišias Antazavės bažnyčioje susirinkusi didelė minia giedojo ir meldėsi. Dabar ant jų kapo pastatytas gražus medinis kryžius su žuvusių vardais ir pavardėmis.

Už suteiktas žinias dėkoju Elenutei Mickutei-Jurevičienei ir Adelei Gaidytei-Mozūrienei.

Bronė ŠINKŪNIENĖ

Keli štrichai K.Inčiūros portretui

Perskaiteš "Knygnešio" 6-ame nr. A.Motekūnaitės straipsnių iš saugumo archyvų "Ko nerasi jokiame žinyne" (apie poetą ir rašytojo Kazio Inčiūros tragedikiausią gyvenimo etapą, jo kalinių), norėčiau šiek tiek papildyti, kad Kazio Inčiūros portretas taptų dar ryškesnis.

Kazį Inčiūrą pažinau ne kaip rašytoją ir poetą, o kaip aktorių ir radijo diktorių, nes pats buvau nuolatinis Valstybės teatro lankytojas, o radiofone talkininkavau su literatūros "kāsneliais". Taip mudu susipažinome ir tapome labai artimais bičiuoliais. Žinojau, kad jis kolekcinoja teatro spektaklių programas. Tokių nemažai turėjau ir aš. Kadangi jis jau buvo kolekcionierius, o aš tik mėgėjas, leidau jam iš mano kolekcijos pasirinkti tai, kas jam reikalinga. Be to, jis rinko iš spaudos recenzentų P.Sriubecko, Jono Kardelio, Vytauto Bičiūno ir kitų recenzijas ir kritines pastabas apie teatre vaidintus veikalus.

Kazys žinojo, kad aš artimai pažistamas su Kauno valstybės teatro primadona Ona Rymaite, žymiausia tuometine aktore ir labai puikiu žmogumi, kuriai Kazys reiškė nuoširdžią simpatiją. Matyt, mane kviesdamas pas save, jis norėjo kalbėti apie šią nuostabią aktorę ir moterį, bet man, peržengus jo namų slenkštį, rūpėjo kruopščiai su komplektuoti i Vaičiaus, Sutkuskus, Glinskio, Olekos-Žilinsko, Dauguviečio ir kitų režisierų pastatymų planai su kiekvieno aktoriaus charakteristikom ir vaidmenų apibūdinimais. Pas jį išbūdavau po kokias 4 valandas.

O nuėjus "Lietuaitės" valgyklon, kur mudu pietaudavome, jis kartą tēsdamas pakalbi pasakė:

- Kai aš susitvarkysiu, turėsiu ne tokį skraidantį darbą (jis tuomet dirbo radiofone), imsiu rašyti Lietuvos teatro istoriją. Medžiagos turiu pakankamai, o ir parako, atrodo, pakaks.

Aš tuo labai tikėjau, nes ži-

Jono
IVAŠKEVIČIAUS
nuotrauka

nau, kad jis- teatralas, puikiai žinias Valstybės teatro pulsa, o ir erudicijos jam užteks.

Tiesa, teatro istoriją parašyti būtų galėjęs dar ir Balys Sruoga, Petras Vaičiūnas ir Antanas Sutkus. Jie visi patyrė, eruditai, bet neturi tiek ir tokios gyvos medžiagos kaip Kazys Inčiūra.

Susitikdavome su Kaziu Inčiūra labai dažnai, nes aš nuolat bégau į teatrą, o jis ten būdavo amžinai. Bet apie teatro istoriją kažkodėl nekalbėdavom, tik dažniausiai apie atskirus aktorių vaidmenis, jų gabumus, talentą, jų pasiruošimą ir erudiciją.

Kalbėdavome apie literatūrą, meną ir žmogaus kilnumą, tyrumą, dorumą, nes gražių pavyzdžių tam pakakdavo. Žavėdavomės M.K.Čiurlioniu, Adomu Varnu, Adomu Galdiku ir

labai jau lietuvišku Antanu Žmuidzinavičiumi. Modernistų nemégdavome. Abu labai mėgdamov Maironį, Putiną.

Jei ne nelaimė, išlikusi ne tik mudu su Kaziu, bet ir visą mūsų kraštą, dievai žino, ką būtume dar priprojektavę, prisvoja jė. Viską nutraukė, sunaikino bolševikų invazija 1940m. birželio mén. 15 dieną, o vėliau ir mūsų tautos genocidas. Kazys Inčiūra neteko darbo radiofone, o aš-Lietuviškoje enciklopedijoje (ji buvo likviduota).

Po maskoliškos okupacijos 1941m. atėjo kita, vokiškoji hitlerinė. Tiesa, vokiečių okupacijos metais jautėmės truputį laisviau.

1944m. gruody mane suėmė, pakankino ir pasiuntė į užpolarinę katorgą 20-ių metų. Kazį Inčiūrą truputį vėliau išvežė į Sibirą, Tomsko sriūtį.

Po daugelio metų, per stebuklą neprāžuvę, vėl išvydome savo Tėvynę, tik maskolių labai nunikotą. Mielajį Kazį Inčiūrą sutikau Vilniuje atsitiktinai. Abu apsikabinome, pravirkome. Jis buvo lyg ne tas: labai pavargęs, išsekęs. Balsas, tiesa, dar gražus, bet truputį prislopintas. O patsai žmogus- jau netas, lyg pirmą kartą mano sutiktas. Kalbėjomės neilgai.

Kitą kartą susitikus jis pasakė: "Mane kaltino už antisoviečių eileraščius, už darbą radiofone ir už "nacionalistinę" kūrybą. Pasak jų, tai "baltūno" (plepio) propaganda. Už tai duodavo 5-10 metų. O mane baudė 25.. Ir šiandien nesuprantu savo bausmės teisinio pagrindo".

Nesisekė jam tvarkytis, ypač literatūrinių reikalų, nes visur siautėjo okupacinis "kirvis". To jis, matyt, negalėjo pakelti-stiga susirgo ir mirė.

1951 metais KGB vėl mane suėmė. Visai net nenujaudamas už ką, buvau igrūstas į KGB rūsius.

Kartą tardytojas, be kito, manęs paklausė, kaip, kada ir kokiom aplinkybėm susipažinau su Kaziu Inčiūra ir kokie buvo mudvieju santykiai.

Labai nustebintas tardytojo klausimo ir žinodamas, kad mirusiam nebepakenksiu, nė kiek nedvejodamas pasakiau:

- Kazys Inčiūra buvo nepaprastai išsimokslinės, didelio takto, mandagus, visados geros nuotaikos, nedviveidis ir labai aukštaitiškai nuoširdus. Šitai prie jo mane ir pritraukė. Be to, jis buvo poetas, rašytojas ir perspektyvus aktorius.

- O jūs matėt jo sukauptą teatro muziejų ir to muziejaus turtus? - paklausė tardytojas.

Atsakiau taip:

- Pirmiausia Kazys Inčiūra neturėjo jokių muziejinių turų: nei dekoracijų, nei kostiumų, nei kito teatrinio rekvizito. Buvo tik kolekcijos programų, veikėjų charakteristikos, užrašai ir laikraščių iškarpos.

- Kaip tik šitas jis ir pražudė... Kažkam parūpo, kad šitoji jo sukaupta mūsų teatro istorija būtų sunaikinta. Jo eileraštelių arba kokie rašinėliai- nusipjaut. Svarbiausia- medžiaga istorijai... - tardytojas nebaigė.

Įsirdrasinės paklausiau tardytojai:

- Kuo galėtų kenkti sovietų santvarkai medžiaga apie teatra?

- Juk tai kultūra. Nesuprantanti kultūrą! - paibrėžė tardytojas. Kaip tai paimsi, konfiskuosi. Net ir piemuo dėl to pakels triukšmą. Sakys, plėšikauja valdžia. O kai suimi, nuteisi, tada ir turtą konfiskuoji... Ir niekam prikipti

nevalia... Štai jums kitas pavyzdys. Buvo tokis operos daininininkas Kučingis, rodos, Antanas. Jis pražudė jo kostiumai. Sako, jis jų turėjo per 40. Vyksta karas, žmonės neturi kuo apsirengti, o jis jų pasikabinęs net 40!

- Tardytojau, čia jūs ne taip sušnekėjot. Operos solistas Antanas Kučingis turėjo 40 kostiumų ne sau, o teatrui, teatro scenai. Tie kostiumai kasdien dėvėti net netiko, nes tai buvo tam tikrų operos personažų apranga.

- Skebéra, tu kultūringas žmogus, bet pats, kaip ir kiekvienas kontra, suki man smegenis, sakai: teatro kostiumai. Aš juos mačiau. Jie visi- nors į balių eik. Va, kokie jūs! Vienas už kitą, kaip utélė už šašą. Sakau, kad jis pražudė tie 40 kostiumų, kaip ir Inčiūrą teatro kolekcijos.

- Tardytojau, bet juk tai baisu! Kur girdėta, kad žmogus, kolekcionavęs menines, etnografines ar istorines vertybės, būtų apkaltintas, represuotas ir sunaikintas.

- Skebéra, aš dar kartą kartoju: aš tokiam metodui nepriatariu, bet jis buvo. Taigi dar kartą sakau: ir Inčiūrą, ir Kučingį pražudė jų kolekcijos... O pretekstas sudaryti bylai buvo surastas jau vėliau. Kas pakliuvo į KGB rankas, tas jau švarus neiseis, tas jau pražuvęs. Patikėitas šitų įstatymų nesudarinėjau.

Iš šito mano atsitiktinio pokalbio su KGB tardytoju J. supratau baisų faktą: kad ir Kazys Inčiūra, ir Antanas Kučingis buvo sovietinių ekspropriatorių aukos. Ir tokį buvo tūkstančiai. Taip buvo naikinami mūsų žmonės, žymūs menininkai, o kartu ir mūsų dvasinė kultūra.

Kazimieras SKEBÉRA

(Pabaiga. Pradžia Nr.21)

Tardymai ir teismas

Nuvežė į Kupiškio saugumą. Tardė rusas kpt. Zagorodinas, vertė vietinis rusas iš Narbutų kaimo. Tardydavo tik naktinius ir labai žiauriai: daužė galvą kumščiais, suėmė už plaukų trenkdavo į sieną, norėjo išgauti žinių apie asmenis, kovoju sius prieš okupantus. Mane laikė vienutėje.

Nukirpę barzdą, suvedė akistaton su Kvetkų gyventoju Kleopu Mickevičiumi. Mickevičius atpažino, mane ir papasakojo apie mano veiklą prieš karą ir karo metu.

Po savaitės surišta įmetė į sunkvežimį ir išvežė. Kietai surištos rankos išši- no. Nuvežė į Panevėžio saugumo rūsi, kuriame karo pradžioje buvo nužudyti gydytojai. Čia suvedė į akistatą su Kvetkų gyventoju Gavėnu. Šis baisus mela- gis- pripaistė ko nebuvo: kad aš atėjės girtas pas jį ginkluotas šautuvu, kad beržine pliauska daužės jį per galvą ir pan.

Kiek palaikę Panevėžyje, išvežė į

Mūsų kovos

Partizano Kazimiero Juknevičiaus prisiminimai apie Šiaurės Lietuvos partizanų kovas

Prisiminimus užraše Juozas BIČKŪNAS

Šiaulių saugumo rūsius, kuriuose buvo daug vyrių ir moterų. Kameraje radau 3 kalinius, vienas jų- žemaičių partizanas Širvinskas. Jis jau buvo nuteistas 25 metams. Kameraje buvo šlapia, ant cementinių grindų telkšojo vanduo.

Tardė Šiaulių saugumo viršininko pavaduotojas Vatajevas. Tardymas tėsėsi net 6 mėnesius. Nuo naktinių tardymų, dieną negaudamas pamiegoti, nusilpau, pradėjo svaigti galva. Duonos "pajkė"- 400g, kartais duodavo silkės galvą, pietums- balandos.

Teismas vyko 1952m. gruodžio 9-16d. Teisė Pasienio tribunolas, teisėjas kaukazietis Benjamin. Mūsų byloje buvo:

aš, ryšininkas Jonas Žalys, durpyno direktorius Bronius Vaitiekūnas, inž. Aleksas Navickas ir buhalteris. Visiems "atseikėjo" pagal 58 str. po 25m. Tik buhalteriu pagal kitą straipsnį 18 metų.

Likvidavę Šepetos durpyno admini- straciją, durpynui vadovauti ēmėsi patys čekistai.

Po teismo pervežė Šiaulių kalėjiman, kur vienutėse laikė po 6-7 žmones. Kartu sėdėjo ryšininkas Bronius Savickas.

1953m. balandžio mén. išvežė į Vilnius persiuntimo kalėjimą, kuris buvo vienuolyne prie Vilnelės. Kamerose buvo po 10 žmonių, visi politiniai kaliniai.

Lageriai...

Apie birželio mėnesį- etapas. Vežė Stolypino vagonuose.

Pakliuvome į Kirovo srities Vetlago persiuntimo lagerį, o iš jo į Beriozovką. Čia kartu su manim atvežė Savicką ir Žalį. Radome daugiau lietuvių: felceriu dirbantį Joną Dainauską, Povilą Pempę (dabar gyvena Panevėžyje), Stasį Vėžį (miręs), nepilnametį Bareišį, buv. dešantininką Kišoną, prelatą Pratkelių, kun. Jonaitį, kun. Bubą (visi 3 kunigai jau mirę), ryšininką Kazakevičių ir kt.

Beriozovkoje dirbome miško darbus: kirsavome mišką, ruošėme šachtos atramas. Medieną vežė mašinomis. Keliai buvo grįsti medžiu. Iš lagerio į mišką nuveždavo tuščiomis mašinomis, o parveždavo labai vėlai, kai mašinas iškraudavo. Žiciną eidavome į biržes pėsti. Per dieną sušaldavome, rūbai šlapia neišdžiūdavo. Darbas sunkus, o maistas blogas: "pajkė"- 700g, sorų košė, sorų sriuba. Ištino kejos,

(nukelta į 6 ps.)

1994m. rugpjūtis

TREMINTINYS

Žygarbių tarpukario vyrams šauliams atlikti neteko, bet tvirtas jų ryžtas kovoti už pamintą Tėvynės laisvę vaizdžiai rodo sąmoningojo tautos branduolio dvasinę būseną, 1940-aisiais užplūdus raudonajam tavanui. Jau birželio 15-ąją, gerai suvokdami, kaip rizikuoją, jie apsisprendé, ilgai nesvarstę, ar priešintis verta, ar neverta.

Tardymai, nežmoniški kankinimai, luošinė fiziškai, gnuždė ir pažeidę ne vieno kalnio psichiką, jų dviuos palaužti neįstengė.

Nemažai rašyta apie Lietuviai aktyvistų frontą (LAF), apie centralizuoto pogrindžio vadovybės Kaune ir Vilniuje veiklą. Tuo tarpu apie pasipriešinimą į ūkinių okupacijai vadinamojoje provincijoje be nieko nežinoma. Tiesa, Juozas Brazaitis ("Vienų vieni", Vilnius, 1990, psl. 61) užsimena apie kai kurias pogrindžio organizacijas atskiruose Lietuvos rajonuose: "Paskirai veiklančias pogrindžio grupes jungti ir joms vadovauti imta nuo 1940.10.9 Kaune įvykusio slapto pastarimo, kuriame buvo sutarta:

"aapjungti tautą tokiu tankiu organizuotos rezistenčios tinklu, kad būtų užkirstas kelias NKVD provokatoriams išryškinti [išaiškinti] aktyvųjų tautos elementą, b. ruoštis būsimam karui, kad juo pasinaudodami, atgautume nepriklausomybę" (L.Prapuolenis, "Draugas", 1951 birželio 23)

"...pasirinkta mažų vienetų-penketukų-organizacinių schema. Pats organizacijos centras padalintas tarp Kauno ir Vilniaus. Saugumo sumetimais provincijos daliniams buvo paliktai jų savarankiški vardai: Apsaugos Gvardija, Geležinis Vilkas, Laisvės Armija ir kt." (L.Prapuolenis, "I Laisvę", Nr. 25-62)

Panaši pastaba yra ir Bostone išleistas "Lietuviai enciklopedijos" XVI tome, psl. 27.

Tokios regioninės kovinės grupuotės užuomazga buvo ir Raseinių Šaulių batalionas. Ar jai buvo atstovaujama minėtame 1940m. spalio 9 dienos pasitarime, nežinia. Reikia tikėtis, kad kruopštūs LAFo, NKVD-NKGB archyvų, suimtų pogrindininkų bylų tyrinėjimai išaiškins pilnesnį, ryškesnį rezistencijos Lietuvoje pirmosios bolševikinės okupacijos laikotarpui vaizdą, dokumentų, faktų kalba atsakys į klaūsimus, keltus polemikoje dėl 1941-ųjų birželio sukilmimo, jo tikslumumo.

Kad ir kaip ten būtų, pavadinti klaida instinktyvū, gaivališkai išprievertautos tautos ryžtą priešintis

azijietiškam terorui, -šventvagiška! Skaudu, apmaudu, gėda už tai priežiūrusius: ir priež kritusius kovoje, ir priež NKVD nukankintuosius, sušaudytuosius, šalčiu ir badu sibiruose išmarintuosius.

Raseinių Šaulių batalionas

Kai 1940m. birželio 15-ąją per visą Lietuvą praelegėjo Raudonosios armijos tankai, okupantai tuo jau pradėjo įgyvendinti iš anksto parengtą rafinuotą Lietuvos valstybingumo sunaikinimo ir visiško jos aneksavimo planą. Kariuomenės daliniai izoliuoti dislokavimo vietose, keičiamos jos vadovybės; "reformuojomos" valstybinės įstaigos.

formuotis Raseinių apskritys iš buvusių Šaulių sajungos narių. Nors konspiracijos ir buvo laikomasi, NKVD Šaulių batalioną išaiškino. Lapkričio pradžioje penki organizacijos nariai buvo areštuoti. Raseinių kalėjime juos laikė vienutėse griežtai izoliuotas vieną nuo kito ir nuo kitų kalinių. NKVD-NKGB nėrėsi iš kailio juos kvosdami, žvériškai kankindami; kaip įmanydamis stengėsi iškelti ir savo nuopelnus, išaiškinant ir likviduojant "kontrrevoliucinę sukilėlių organizaciją" (taip Šaulių batalionas apibūdinamas 1941.09.16d. šios grupės kaltinamojoje išvadoje).

Pirmosios Vokietijos-SSRS karo dienos sumaišyje NKGB karininko ir kalėjimo viršininko sadisto Vlado Katkaus paskubomis atrinktus kalinius (negalutiniai duomenimis 45), tarp jų ir svarbiausiuosius Šaulių bataliono narius, trimis sunkvežimiais su enkavedistų sargyba iš Raseinių išvežė. Išvežtųjų likimas pamažu pradėjo aiškėti tik pastaraisiais metais, nors ir šian dien dar toli gražu ne viskas ir ne apie visus juos žinoma...

...iš Raseinių per Grinkiškį, Šeduvą jau vėlai vakare juos atvežė į Panevėžio kalėjimą. Iki ryto išlaikė koridoriuje (laisvu kameru nebuvo), kitą dieną (1941.VI.23) juos kartu su tenykčiais kaliniais sugrūdo į prie Cukraus fabriko paruoštus prekinius vagonus. Ešelonas išdardėjo į rytus. Daugpilyje dar prikabino vagonus su Latvijos-Rygos, Cėsio, Tukumo kalėjimų kaliniais, ir vėl tolyn nuo atgraudžiančio liepsnojančio fronto. Smolenskas... Voronežas... Saratovas... Be vandens, be oro aklinais užkaltuose vagonuose, ilgas vandandas prastovint ant atsarginių bėgių vidurvasario kaitroje... Mat buvo praleidžiami į Vakarus skubantys kariniai sastatai.

Liepos 6d. leisgyvius išlaipino Sol Ilecke, Čkalovo (dabar-Orenburgo) srityje, nuvarė į kalėjimą. Čia tolimame fronto užhungaryje- toliau kvotė, kankino, tyčiojosi. Kai kuriuos paskui sušaudė, kitus badu, šalčiu Petropavlovskan nuvežę išmarino. Nėdaugelis iš atvežtųjų sulaukė teismų, buvo išvežioti po Kazachijos ir kitus gulago lagerius.

Šaulių bataliono grupės kančių kelias baigėsi gal Sol Ilecko, gal Orenburgo(Čkalovo) kalėjimuose. Tikslios jų mirties, jų pakasimo vietas tikriausiai niekada nesužinosime...

(B.d.)

Bene didžiausią grėsmę savo planams "išvaduotoje" Lietuvos sovietai ižiūrėjo Šaulių sajungoje, turinčioje per 62000 narių, todėl iškart pasirūpino kuo greičiau ją nuginkluoti ir likviduoti. Jau birželyje kariuomenės vadas V. Vitkauskas įsakė Šaulių sajungai visus turimus ginklus perduoti kariuomenės dalims. Lietuvos "globėjui" Dekanozovui ir SSRS pasiuntiniui Pozdnjakovui 1940.07.05 ultimatyviai pareikalavus, J. Paleckis liepos 11d. (pirmosios masinių areštų bangos išvaka-rėsel) pasiraše Šaulių sajungos likvidavimo aktą, o liepos 13d. buvo priimtas ir likvidavimo įstatymas...

Ne visi susitaikė su Lietuvą užgriuvusia nelaimė. Ryžtingieji slėpė ginklus, jungėsi į pasipriešinimo būrius, ruošėsi ginkluotai kovai.

Viena tokia kovinė pogrindžio organizacija, pasi-vadinusi Šaulių batalionu, 1940 metų vasarą pradėjo

(atvelta iš 5 psl.)

nusilpau. Tik po kelių mėnesių pradėjau gauti iš žmonos siuntinius, tada kiek pasitaisiau.

Beriozovkoje įsikūrė lietuvių politkalinių pogrindis, kuriam vadavo J. Dainauskas. Veikė šalpos fondas. Dirbantieji paaukodavo, kiek galėjo, pinigų. Visi duodavom į fondą iš savo uždarbio, tik siuvyklos vedėjas Velička atsisakė remti pogrindį. Sudaryta 3 žmonių komisija paskirstydavo pašalpas ligoniams, išvežamiams ir kt.

1953m. Beriozovkoje įvyko kalinų streikas. Nėjome į darbą 3 paros- reikalavome pagerinti maistą ir buitines sąlygas. I parduotuvę atveždavo tik kieto gabalinio cukraus ir "kombinžiro". Reikalavom, kad parduotuvėn atvežtų įvairesnių produktų. Atvyko iš Maskvos komisija, paskui gyvenimo sąlygos lageryje pagerėjo.

Po kurio laiko gydytojų komisija pripažino mane invalidu. Dirbau lageryje tvarkdariu, tačiau čia buvo mažesni užskaitymai- tik po 1 dieną, tuo tarpu miško darbuose užskaitydavo po 3 dienas.

1954m., surinkę invalidus, išvežė į Sordą, invalidų lagerį. Čia gaminio šachmatus ir šaškes. Šis lageris buvo jau labiau į pietus, geresnis klimatas ir maistas. Invalidai galėjo ir nedirbt. Po kiek laiko invalidus pervežė centrinė ligoninė.

tinén, į 16 lagerį. O čia jau miškai ir miškai.

1956m. atvažiavo komisija per 30 dienų. Man sumaišino bausmę- vietoj 25m. paliko tik 8 metus. Po komisijos politkalinių liko mažai tik kūn. Kakarieka, Savickas ir aš.

Po kiek laiko išvežė į Vologdos sr. Šekšnos lagerį. Čia koncentravė politkalinius iš kitų lagerių. Lageryje gamino lankstomas medines dėžes karo reikalams. Radome nemažai lietuvių. Kaliniai iš Vorkutos buvo atsiivežė radijo aparato detales, kurių sumontavo. Nuo tada pas lietuvių kirpėjų pasiklausydavome žinių. Tačiau kirpėjai buvo užverbuotas "kūmo" ir išdavė radijo klau-sytojus, o tą aparatą čekistai atėmė. Kai kuriuos iš čia už tai išvežė.

1957m. pakliuvala į Mordoviją, Zuboj-Polenski rajono 7 ir 5 lagerius. Dirbau laikrodžiamas ir radijo aparatams dėžutes. Pinigų nebemokojo. Ir čia įvyko dviejų dienų streikas dėl maisto ir darbo sąlygų pagerinimo. Atvyko komisija iš Maskvos. Labai susirgau raumenų ir nervų uždegimui. Išgulėjau ligoninėje 6 mėnesius.

1958 metais paleido bė teisės grįžti ne tik į Lietuvą, bet ir į Baltiją. Bet gydytojų komisija davė leidimą važiuoti į Panevėžį. Grįžau į Panevėžį, po ilgo vargo priegriavto rajone. Dirbau "Metalisto" gamybos galvaniniame bare.

Apie Žaliosios girios partizanus

Vytautas Vaitiekūnas "Tremtinio" Nr.15 raso, kad v.Jozaikas-Petraitis susitiko su

kpt.Izidoriumi Pucevičiumi-Radvilu ir sutarė rugpjūčio 26d. inspektuoti partizanų būrius. Iš tikrujų tai buvo 1945m. vasarą. Radvila susitiko su Gegužiu ir susitarė inspektuoti partizanų grupes. "Tremtinio" Nr.16 rašoma, kad žuvus Radvilui jo pareigas perėmė ltn. Juozakas-Petraitis. Pavardžiu Jo-zakas, Juozokas tarp Žaliosios girios partizanų vadų neužtinkama. Petraičio slapyvardį turėjo jn.ltn. Vladas Jazokas-Petraitis. Žaliosios girios partizanų vadu kpt.I.Pucevičius-Radvila nebuvo. Juo buvo ltn.Stepas Girdžiūnas-Gegužis, o jo padėjėju-j.ltn.Vladas Jazokas-Petraitis. Gegužiu žuvus, Petraitis perėmė jo pareigas ir vadovavo iki 1946 02 13. Petraičio žuvimo data įvairuoja.

Apie Žaliosios girios partizanų veiklą rašiau birželio 9d. "Lietuvų balse" (Nr.12), čia kai ką papildysiu. 1945m. vasario pradžioje Žaliosios girios partizanų vadą ltn. Stepas Girdžiūnas-Gegužis tapo ir LLA štabo viršininku. Jam priklausė penkios partizanų grupės. Partizanus nepaliaujamai puldinėjo NKVD kariuomenės dalinių, bet didelių auksų neturėta. Kovo pradžioje stovyklą apsu-pus dideliam NKVD kariuomenės daliniui, išsigelbėjo tik Gegužis ir dar vienas partizanas.

Šeduvo-Rozalimo apylinkėje veikė "Žaliosios" rinktinės grupė, vadovaujama Radvilos. Žaliosios girios partizanai nežinojo, kad

Radvila yra kpt.I.Pucevičius, Gegužio motyklos draugas. Gegužis panoro su juo susitikti. Eidamas į susitikimo vietą, šoko per griovi ir netycia iššovės nutraukė rankos pirštą. Susitikti su Radvili pasiuntė savo padėjėjā Petraitį.

Rugpjūčio 10-11d. Radvila atvyko pas Gegužį ir jie sutarė inspektuoti partizanus. Rugpjūčio 26d. Radvila su 16 partizanų palyda, vykdamas inspektuoti, kelyje su vienu palydovu atsiliko. Besivejant būrių Radvila iš palėpalė buvo nušautas, palydovas liko gyvas ir sveikas.

NKVD agentai nedavė ramybės Gegužio partizanams. 1945m. rugpjūčio 6d. didelis NKVD dalinys apsupo Gegužio būrių. Susiremimo metu vadas ltn.Stepas Girdžiūnas-Gegužis žuvo. Jo byloje rašoma: "Spirakių miške buvo nukautas Smetonas armijos (Lietuvos) vadu iš Lietuvos armija- J.G.) Panevėžio ir Žaliosios girios partizanų junginio organizatorius ir vadav. vyr.ltn. Stepas Girdžiūnas-Gegužis ir būrio vadavas Petras Jaukštasis".

Nukautuosius nuvežė į Spirakius ir suguldė prie Šilaičių kapinių buvusioje sodyboje. Vėliau čia suguldė daugiau nukautų partizanų. Atpažinimui atvežti tos grupės suimiti partizanai, ryšininkai, ir agentė sl.Marija nukautuosius atpažino.

Tai toks pirmųjų Žaliosios girios partizanų likimas.

Jonas GIRDŽIŪNAS

1994 m. rugpjūtis

TREMtinys

Zenonas SKRICKUS

Vox Dei - vox populi

*Daugiau neplaukios Magelanas
ir neteškos salynų Kukas-
suedė juos aborigenai
ir sau ramiai hamakuos supas.*

*Aborigenai myli vadą.
Jie (kanibalai) - nekalti,
jei vadavas liepę - vykdyt dera,
nors neskanu, o ēst turil*

Prie pirso tavo laivas tūno.*

Tiesos ieškoti neišplauks.

*Kuriems paraliamas, po perkūnų,
toji teisybėl. Kam ji tau?!*

*Aborigenai vado valią
i tavo smegenis įkiš,
ir tu, suėdės Magelaną,
net nesuprasi, kad tai jis.*

*Nedingo niekur Magadanas,
Čia Džeimsas Kukas nepadės.
Lietuovoje aborigenai
tave be prieskonijų suės.*

* Pirsas- uosto statinys laivams
iš abiejų pusiu priplaukti ir
švartuotis.

1994 09 19

Atmintis padės

Bolševikams okupavus Lietuvą, šimtai vyrų prisiekė, kad visas jėgas, žinias ir gyvybę atiduos už savo artimą, ginklo draugą, pogrindžio draugą, jų neišduos patekė į nelaisvę Lageriuose davėme žodį iki mirties kovoti prieš okupantą. Tikėjome ir laukėme, pasak dainos, "kada mūs trispalvė kalne plevėsuos"; kada žlugs komunistinė sistema. Ta minutė atėjo. Būrėmės į bendrą politinių kalinių ir tremtininių organizaciją. Kai kas bandė aiškinti, kad reikėtų atskirkirti tremtiniams nuo politinių kalinių. Mat tremtiniai- nebuvę lageriuose, tik tremtyje. Bet juk juos ištremė ne už vištų ar lašinių vogimą. Daugiausia trémė už pasipriešinimą okupantui ir pagalbą partizanams. Jie buvo partizanų ryšininkai, slaugė sužeistuosis, nėkė maistą. Ūkininkų namuose buvo partizanų bunkerai, slėptuvės. Už tai trémė, degino sodybas ir net žudė. Darbštūs ūkininkai sažiningu darbu susikūrė didelius pavyzdingus ūkius. Kiti tremtiniai-intelegentai, kuriuos pradėjo vežti 1941m. Buvo tremiami ir dvarelių savininkai. Jie buvo taip pat išsilavinę, numatę, kad rusams grįžus, bus naikinami, todėl dauguma jų atsidūrė užsienyje ar pardavę turtą, dingo Kauno, Vilniaus, Klaipėdos miestuose. Taip kai kas išvengė Sibiro. Jie net néjo į miškus, bet kai kurie šelpė partizanus maistu ir pinigais. Turiu tokį pažiastamą iš Molėtų, Giedraičių, Ambrasiškių, Želvos.

Bet grįžkime į 1988-1989 metus, kai kūrėsi "Tremtinio" klubas. Mūsų jėgavienybė susiklausymas ir pagarba vieno kitam. Visoje Lietuvoje didysis pasipriešinimas- t.y. visi mitingai, piketai, budėjimai prie TV bokšto, spaudos rūmų, akcija KGB rūmuose- tai mūsų žmonės. Jie sažiningai savo jėgas atiduoda tėvynei. Gaila, kad mažai bendraujame su jaunimu, nekuriame prie Sajungos jaunimo organizacijų. Tai mūsų klaida ar net aplaidumas.

Pagalvokime, prisiminkime, ką per 5 metus mes padarėme gero ir ką blogo. Atmintis gali ištisinti padarytas klaidas.

Gediminas KATINAS

Taurage

Iš skaitytojų laišku

*Yra tokis
muziejuς*

Kaunietis A.Barkauskas mums paraše, kad Tremties ir rezistencijos muziejus (Vytonto pr.46) turėtų turėti didesnę reklamą, nes net ne visi ir Kauno gyventojai apie jį dar žino, ne visi aplankė. Gal niekur nebuvvo paskelbta, kad lankymas nemokamas?

Laiškas perduotas muziejaus darbuotojams.

Jeigu Rusija būtų geranoriška

Algimantas Lelešius iš Kazlų Rūdos mums paraše, kad Rusija jau rodo savo agresiją, primygintai reikalaujama karinio tranzito per nepriklausomos Lietuvos valstybės teritoriją. "Rusijai rūpi ne tiek susiseikimo reikalai, kiek Lietuvos jtraukimas į savo karinės įtakos zoną", - sako autorius, primindamas, kaip pavojinga būtų Lietuvai sutartimi su Rusija (kad ir už didelius pinigus) užsimesti sau kilpą. Ar to išvengsime, turėdami pripratusius Maskvai lankstytis savo šalies vadovus?

Redakcijos inf.

Ar tai ne Konstitucijos pažeidimas?

Nors Konstitucinis Teismas priminė, kad Prezidentui neleidžiama prieš referendumą agituoti, kad tai prieštarauja Konstitucijai, bet kas žino- gal daugelis apie tai negirdėjo ir to nežino. Todėl Prezidentas rugpjūčio 25d. per televiziją ir pradėjo savo kalbą, norédamas įtikinti žiūrovus, kad jis... šventai laikosi Konstitucijos, kad jo pareiga žūrėti konstitucinio teisingumo. Kad būtų įspūdingiau, dar Prezidento pasigirta, kad jis pakankamai gerai išstudiavęs Konstituciją ir net konsultavęs su žymiais juristais...

O čia ir prasidėjo. Priminė, kad nors jis ir atstovauja visai tautai, bet į referendumą neis, nes jo nuostatose labai daug Konstitucijos pažeidimų. Jų ypač piktino, kad referendumas numato atgaline data peržiūrėti privatizacijos aktus, o tai, anot Prezidento, Konstitucijos pažeidimas. Tiesa, jis neprisiminė, kad Privatizacijos istatyte numatyta, kad neteisėti privatizacijos aktai gali būti peržiūrėti teisminių institucijų ir, žinoma, atgaline data. Juk apskritai visi nusikaltimai jų tyrimu ir bausmių taikymo atžvilgiu įvykdomi atgaline data- vagys vagia naktį, o policija juos gaudo vėliau, viršininkai pasirašo neteisėtus įsakymus. Seimas kartais priima nekonstitucinius įstatymus, Valstybės Kontrolės komitetas, teismai juos ištiria, panaikina.

Vadovaujantis tokia "konstitucine" logika, Valstybės Kontrolė, Prokuratūra, o kartais ir Konstitucinės teismas yra nekonstitucinės institucijos... Neunku suprasti, kad tai skandalingai didelė "juridinė" ir moralinė parama sukčiams ir nusikaltėliams. Gal todėl pas mus ir neįmanoma priimti tokį įstatymą dėl turto grobstymo ir pajamų deklaravimo?

Spec. agentūrinės tarnybos skleidė gandus, kad priėmus referendumą, bus atimami 3ha žemės, kad butus reikės antrą kartą privatizuoti už litus ir kt., o Prezidentas, šiuos gandus apibendrinančias (tai irgi įdomu!), teigė, kad šimtams akcininkų bus peržiūrėtos akcijų vertės... Tokia demagogija ne tik nedora, bet ir labai primityvi. Bet dažnai primityvumas

būna labai itaigus. Sie įvykių plėtrinė dezinformacija suteikiama įtaką į priešnusikaltėlių pasaulinių tarpusavio grobymą, nusikaltimų augimą, vėlyva, tarpusavio paganda skleidžiantis įtakai viesų, dojantiesi vėltybine IV faigi ar neįmanomą Lietuvos Respublikos Konstitucinės teismas įvertinti, ar taip komentuojant teisinius aktus nesiekiamas laikas?

Be to, ar tokia žiūrybių grupė, Konstitucinio Teismo priešnusikaltėlių ne tik Konstitucijos saugotinės potėdinė, bet ir negerbimą Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo?

Edvardas SKRITULSKAS

Iauksime dirbdami Jauksime

KGB archyvai - nepaprastas kagebistų ir komunistų kraitis. Tad nera ko stebėti, kad jiems taip jų rūpi tvarkyti, o tiksliau-slėpti nuo visuomenės- naikinti savo kruvinus pėdsakus. Būtent jie labiausiai mėgaujasi gandais, kad aš esu jūsų atstavas politinių kalinių ir tremtinų sąjungoje yra buvusių KGB agentų ar komunistų jančių politikų. Jeigu yra tokiai, juos turėtume įvardyti ir išvyti. Neturetų atstikti atvirkščiai-nereikėtū atsisakyti kiek kitaip vienu ar kitu klausimų išvystantys dėl patriotų. Nedera vienam kito užgaulioti, susirinkimose, praeityje turėti būtinių diskusijų vertais klausimais, kad ir nepriimtinais organizacijos neįmanaujančiai

Klastinga komunistinė nomenklatura, keisdama kailį, savo veiklos įvykius į siekių nekeičia. Geresnio gyvenimo pažadais kladina žmonelius ir nukreipia už tai vis nesulaukia. O kas jiems atseikės, jeigu teisėtvarkos griuvėsiuose ne visiems atskiriamė, kas yra kas. Taip atsitiko ir ūkininkų į Seimą metu. Darėjasi galimybė šūkiui: "Jis neturi politinio ar profesinio išsilavinimo, tai nemokės vadovaujant rinko komunistėli, buvusi minkštuoje vadovo kėdėje. O pasekmės- ne tik socialinė skurdas, bet ir didėjanti politinė priklausomybė nuo svetimų valstybių, ypač Rumunijos"

Visos dešiniosios jėgos turėtume jungtis ir visomis išgalėmis bandyti geriausiai padėti; užuot nuleidę galvas, kad savo gyvenimą teks užbaigtis tokiamė skurdiu, kad belieka tik viena paguoda- karsta pridengs trispalvę. Susimąstykime, ar dėl tokios neprieklausomybės kovojoje, lagerius perėjome?

Patekė į valdžią, buvusieji nomenklatininkai akiplėšiskai laužoje įveikia priesakus. Karj, sulaužiusi priesaiką, teisia karo lauko teismas, priešerbia atsakytė už savo veiksmus. O kada už savo veiksmus atsakys dabartinė Lietuvos valdžia?

Referendumas parodė, kad rezervų socialiniam ir pilietiniam teisingumui laimėti dar turime. Juk tarp nebalsavusiųjų- galybė tik laikinai dvejojančių. Jie tikrai dar pasuks su dorais savo šalies patriotais. Tad mokėkime laukti nesudėję rankų

Algirdas BABRAUSKAS

LPKTS Rokiškio skyrius, vadovaujamas pirmmininkės Zofijos Gončarukienės, spalio 2d. ketina surengti prisiminimų vakarą.

1941m. birželio 14-ąją per Lietuvos trėmimų tragediją daugiausiai nukentėjo šviesuoliai, ypač mokytojai. Iš Lietuvos buvo ištremtas kas aštuntas mokytojas.

Talgį spalio 2-ąją, Mokytojo dieną, prisiminsime tuos kankinius, kurie negrįžo arba grįžo luoši, bet dvišiškai tvirti.

1941m. birželį iš Rokiškio krašto buvo ištremti 63 mokytojai. Daugelis jų pateko į Krasnojarsko kraštą, Rešiotų lagerį. Čia žvėriškė bolševiklinio malūno girmos sumale apie 3000 lietuvių, tarp jų daug ir mokytojų. Čia 1943m. žuvo ir buvęs mano mokytojas Kišūnas, kuris atvažiuodavo iš Lukštų mokyklos vesti suaugusiemis Tumasonių kaimo gyventojams vakarinius kursus- mokyti juos rašto.

Tai buvo energingas žmogus, organizatorius. Mokytojaudamas Lukštų mokykloje, jis subūrė jaunalietus, 10-osios Rokiškio žaušilių rinktinės 5-ą Lukštų šaulių būrį.

Kai 1941-ųjų birželį Kišūnų šelma ištremė, jo žmona Genovaitė Kišūnienė su dviem mažamečiais vaikais pateko į Barnaūlą. Čia nuo skurdo ir bado sunelis Gediminas mirė.

1947m. Kišūnienė iš Barnaūlo pabėgo, grįžo į Lietuvą, giminių padedama gavo Elenos Poškaitės vardu pasą, bet įsidarbinant paeilėkėjo, kad jis pabėgo iš tremties. Buvo areštuota ir nuteista 10m, nataisius lagerį. Po lagerio grįžo į Lietuvą, prisiregistravo pas giminės. 1961m. persikelė pas sūnų Skirmanta, likusį vienintelį iš trijų sūnių. Mirė 1983m. kovo 30d. Vilniuje, palaidota Karveliškių kapinėse.

Dar du mano mokytojai- Juozas Katalynas ir Jonas Beržauskas taip pat 1941-aisiais buvo ištremti. O Rokiškio gimnazijos mokytoja A.Deksnytė buvo ištremta pokario metais.

Manyau, kad ne vienas prisimena savo bolševiku mukherių mokytojų. Mūsų pareiga Mokytojo dieną juos dežavusi į

1994m. rugsejis

TREMtinys

8

IVYKIAI IVYKIAI

Coplytstulpis lietuviams prie Čikagos

Birželio 12d. Lietuvių tautinėse kapinėse prie Čikagos pastatyta Juliaus Pakalkos suprojektuotas ir finansuotas metalinis koplytstulpis Sibiro tremtiniams prisiminti ir pagerbti.

J.Pakalka yra gimęs 1915m. Švenčionių apskr. Daugeliškio valsč Paringio parapijoje (Vosiliškės kaimė). Trejų metų ne teko abiejų tėvų. 1931m. pabėgo į nepriklausomą Lietuvą, dirbo Žmogaus globos draugi joje Kaune. 1944m. vokiečių arestuotas ir išvežtas į Vokietiją. 1950m. atvyko į JAV. Nuo 1953m. yra Vilniaus krašto lietuvių sąjungos narys.

Kazimieras GARŠVA

J. Pakalka per koplytstulpio atidengimo iškilmes

KAUNO raj. Birželio 14d. Zapyškio parapijos kapinėse pašventinti "skausmu paženklini" akmenys. Jų rinkimą ir genocido aukų atminimo iškilmes organizavo LPKTS Ezerėlio skyrius.

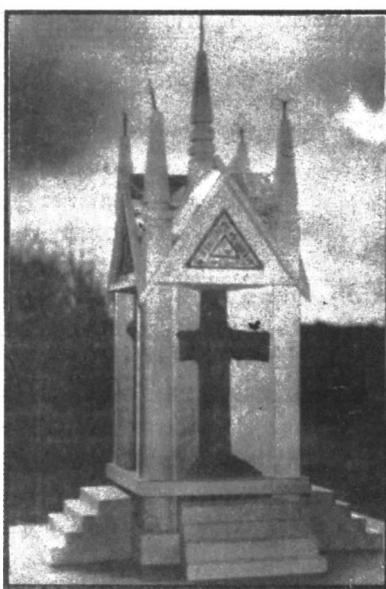
V. Babarsko nuotrauka

Merkinėje spalio 9d. įvyks jubiliejinis Dainavos apygardos partizanų saskrydis. Kviečiame ir partizanų ryšininkus, LKS remėjus.

Bus šventinama partizanų atminimo koplyčia, kurią pastatėme buvusiame savytyne, kur užkasta daugiau kaip 600 partizanų. Dabar šioje vietoje vid. mokyklos sporto aikštėlė. Jos šlaituose rymo apie 200 kryžių, tarp jų ši koplyčia. Memorialo autorius-mokytojas Juozas Kaupinis.

Pradžia 10.30 val. V.Krėvės vid. mokyklos aktų salėje; 12.00 val. šv.Mišios.

Kviečiame dalyvauti.

Nuotraukoje koplyčios projektas

LPKTS Varėnos taryba

ALYTUS. Rugėjo 11d. miesto kapinėse pašventintas paminklas šiaime krašte žuvusiems partizanams, kurių užkasimo vietas nežinomas.

Po šv.Mišių iš Šv.Kazimiero bažnyčios, lydima "Geležinio vilko" ir SKAT pučiamųjų orkestru, iškilmenga eisena su trispalve, organizacijų vėliavomis pasuko į kapines. Nešini gėlėmis ir ažuolų vainikais, žygiavo taučiai pasipuošę vaikai, uniformuoti skautai, "Geležinio vilko" ir SKAT kariai, Alytaus ir Druskininkų šauliai, LPKTS skyrių atstovai iš Vilniaus, Kauno, Druskininkų, Balbieriškio ir didelis būrys Alytaus gyventojų. Tarp žuvusiuų artimųjų buvo ir partizanų vado A.Ramanausko-Vanago žmona Birutė, dukra Auksė su šeima, Lietuvos partizanų ryšininko Kazimiero Pyplio-Mažyčio sesuo O.Vencevičienė su šeima, Voverio-Žaibo seserys su šeimomis, M.Petrausk-Aro dukra Janina, Jėčio sūnus Algis, kovų bendražygiai: A.Petrikonis-Laivas, J.Katalynas-Udras, partizanų vaikai ir anūkai. Dalyvavo ir daug kitų garbių svečių: Seimo nariai B.Gajauskas, J.Listavičius, V.Briedienė, istorikas, prof. R.Batūra, prof. A.Dumčius, Alytaus miesto mėre O.Suncovienė, tarybos pirmininkas D.Kurtinaitis, rajono SKAT vadas A.Dūdavičius, "Geležinio vilko" štabo viršininkas Č.Markovas, šaulių vadas J.Zajanskas ir kiti atsakingi rajono pareigūnai.

Kalbėjo LPKTS Alytaus skyriaus pirmininkas S.Kizelavičius, paminklo autorius, buv. partizanas A.Ambrulevičius, Seimo nariai, miesto vadovai. Paminklą ir simbolinius kapus pašventino kun. vikaras A.Kazlauskas. Giedojo Alytaus tremtinį chorą.

Moksleiviai apjuosė paminklą ažuolų vainikais, prie kiekvieno akmens, žyminčio simbolinių kapų, padėjo gėlių, sustatė degančių žvakų.

Šias partizanų atminimo iškilmes surengė LPKTS Alytaus skyrius, vadovavo J.Juodžaliene.

Natalija PUPEIKIENĖ

Dėkojame mūsų prenumeratoriams: p.V.Uzniui iš Čikagos- 100 USD; p.J.Norkui iš Kanados- 10 USD;

ILSĒKITĖS RAMYBĖJE

Teofilius Gurčius

1922-1994

Rugėjo 14d. į Domeikavos kapines palaidojome buvusį Dzūkijos partizana, Čiuinos ir Mordovijos politinį kalini T.Gurčių.

Velionis gimė Lazdijų raj. Metelių k. gausioje ūkininkų šeimoje. 1944m. visi keturi broliai- Jonas, Vincas, Juozas ir Teofilius- išėjo į partizanų būri.

1952m. gruodžio 24d. namuose, prie Kūčių stalo, apsupe vietos stribai, KGB kareivai ji suėmė. Buvo nuteistas mirties bausme, bet ją pakeitė 25m. griežtojo režimo lageriu ir 5m. tremties. Po penkiolikos metų grįžo į Lietuvą. Lazdijai jo nepriėmė. Vaikystės draugas padėjo išsidarbinti Kauno raj. tačiau gyveno be paso, tardomas, KGB verbuoja, gąsdinamas, iki prasidėjo Lietuvos atgimimas. Tada ir "susimetrikavo" su buvusia žmona Anele (Ji areštavus, Lazdijų KGB viršininkas privertė žmoną parašyti skyrybų pareiškimą.) Vyriausasis sūnus juokaudavo: "Buvaū tévelių vestuvėse liudytoju- piršliu".

T.Gurčius LPKTS buvo apdovanotas ženklu "Už nuopelnus Lietuvai" (pasipriešinimo kryžiumi).

Laidotuvėse dalyvavo "Geležinio vilko" orkestras ir kariai, vadovaujami Vytauto Šestausko. Atsisveikino buvę bendražygiai, lagerių draugai: Jonas Kadžionis, Stasys Pancerna, Kazys Sutkus. Leidžiant karstą į duobę nuaidėjo šuvių salvę.

Nuoširdžiai užjaučiame velionio šeimą ir artimuosius.

Buvę likimo draugai

Eugenijus Ruseckas

1926-1994

Eugenijus gimė Prienuose tarnautojų šeimoje. Augo trys vaikai. Tėvas buvo buhalteris, motina teismo sekretorė. Du sūnūs ir dukra auklėjo krikščioniškai, patriotine dvasia. Okupacijos ir karas šios dvasios neišskaidė. 1945m. Eugenijus istojo į Kauno kunigų seminarą. Okupanto saugumas suėmė ji 1948-aisiais, jau baigus tris kursus. Teisme buvo kaltinamas antisovietine agitacija ir ryšiais su pogrindžiu. Po teismo pateko į Gorkio srities lagerius, o vėliau kentė vargus Karagandos srities statybose. 1954m. paleistas iš lagerio, sutiko gimnazijos laiką draugę Angelę Žeimytę, buvusią Keñgyrō lagerio politinę kalini. Eugenijaus ir Angelės keliai neišsiskyrė iki pat mirties. I tévynę neleido. Teko išvykti į Irkutską, kur buvo ištremti tévai, brolis ir sesuo. Tévai sugrįžo į Lietuvą 1958m., o Eugenijaus šeima tik 1960m., kai velionis baigė Irkutsko ekonomikos institutą. Valdžia leido pásirinkti gyvenamają vietą Jonavoję ar Mažeikiuose. Jonava arčiau téviškės. Taip ir apsisprendė. Dirbo keliose Jonavos miesto įmonėse ir ištaigose. Šeimoje užaugo sūnus Virginijus ir dukra Irena. Tévynės Atgimimą Eugenijus pasitiko su didele šviesia viltimi ir nedvejodamas tapo aktyviu Sąjūdžio dalyviu, kiek tik sveikata leido, darbavosi ir LPKTS sąjungoje. Buvo tvirtų pažiūrų, principingas ir doras Tévynės sūnus, pelnės artimųjų ir bendradarbių pagarba. Sunki liga pakarto Eugenijų rugėjo 19d. Jo kūnų priglaudė gimtujų Prienų kapinės.

Teilsisi ramybėje.

Grupė Jonavos sajūdininkų politinių kalinių ir tremtinų

Jonas Vaivada

1929 - 1994

Rugpjūčio 30d. į Anapilių išėjo buvę Dainavos rinktinės, Žaibo būrio partizanas Jonas Vaivada. Velionis gimė lapkričio 2d. Lazdijų raj. Miškinė k. Mokėsi Lazdijų gimnazijoje. Dirbo pogrindyme, buvo vietinių stribų pastebėtas ir persekiojamas. Išėjo į mišką. Suimtas 1947m. liepos 11d. Kalėjo Karagandos Pesčioro PDL lageriuose.

I Lietuvą grįžo 1954m. birželio 12d. Lazdijuose gyventi neleido. Apsigyveno Kaune. Sukūrė šeimą. Užaugino sūnų Jonas buvo muzikantas ir dainininkas, mylimas draugų, bendradarbių, kaimynų.

Palaidotas Karmėlavos kapinėse.

Ilsėkis ramybėje, per anksti mus palikęs.

LPKTS Kauno skyriaus buvę bendražygiai

TREMtinys

Vyr. redaktorė Vanda Poderytė

1994m. rugėjo 23 d. Nr. 23 (128). SL289.

Kaina 45 ct

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, 3000 Kaunas,

tel. 20 95 30

Redakcija: Danutė Bartulienė, Birutė Oksaitė, Edmundas Simanaitis, Irma Žukaitė